

18 augustus 2012: De Dender van bron tot monding
Interregionale ontdekkings- en ontmoetingsdag

Op zaterdag 18 augustus 2012 organiseerde Grenzeloze Schelde, in samenwerking met De Milieuboot, De Waterkant, Contrat de Rivière Dendre en de Dendergemeenten een interregionale ontdekkings- en ontmoetingstocht op, langs en 'over' de Dender.

45 deelnemers uit Vlaanderen en Wallonië trotseerden de hitte tijdens een fiets- en boottocht van de bron in Ath tot de monding in Dendermonde.

Op deze manier werd getracht een actueel en overzichtelijk beeld van de gehele rivier samen te stellen dat de komende maatschappelijke discussie over knelpunten en uitdagingen voor de Dender moet ondersteunen. Tijdens vier korte ontmoetingen, in respectievelijk Lessines, Geraardsbergen, Aalst en Dendermonde, lichtten de beleidsvoerders toe wat zij als de belangrijkste problemen en oplossingen voor 'hun' Dender zien.

Jean-Michel Flament, schepen van Openbare Werken en Waterlopen in Lessines, alsook Guido De Padt, burgemeester van Geraardsbergen, haalden vooral de prioritaire aanpak van de overstromingsproblematiek aan. Tijdens de ontmoetingen met Johan Stylemans, schepen van Leefmilieu en Mobiliteit in Aalst, en met Piet Buyse, burgemeester van Dendermonde, kwam voornamelijk de integratie van de Dender in de stedelijke centra ter sprake.

De organisatoren vinden hun opzet alvast geslaagd: op een aangename, ontspannen manier kennis opdoen en informatie uitwisselen, en dit over de gewestgrens heen. De banden tussen Walen en Vlamingen werden aangehaald, het belang van afstemming en samenwerking onderstreept.

Een verschuiving in de prioriteiten

Grenzeloze Schelde-Escaut sans Frontières en De Milieuboot zijn met de organisatie van deze info- en ontmoetingsdag op en om de Dender niet aan hun proefstuk toe. Het ontstaan van deze twee verenigingen situeert zich eind jaren 1980, toen de waterkwaliteit van de Dender zeer slecht was en zowat alle leven uit de rivier verdwenen was. De omwonenden ondervonden enkel hinder van het stinkende water. Ondertussen is de waterkwaliteit van de Dender opmerkelijk verbeterd, maar wringt het schoentje elders: de waterbeheersing met een meer frequente overstromingsproblematiek, deels toe te schrijven aan de klimaatsverandering, vormt één van de belangrijkste knelpunten.

Na een dag van observatie, contacten en overleg overheersen twee kernideeën.

Enerzijds valt het op dat de Dender en de haar omgeving de laatste jaren opmerkelijk mooier en groener zijn geworden. In , op en om de Dender heeft de natuur de bovenhand genomen en in de stedelijke centra langs de Dender heeft de stad zich met het gezicht naar de rivier gekeerd. De mensen spreken nu vooral met fierheid en bewondering over hun rivier. Niet alleen in de groene zones tussen de steden, maar ook in de stadscentra zelf is de waterkant aantrekkelijk tot zeer aantrekkelijk geworden. Op de ene plaats is dat proces reeds verder gevorderd dan op de andere plaats.

Anderzijds boezemt de rivier angst in omwille van het toenemende aantal overstromingen en groeit de frustratie over het uitblijven van passende maatregelen om wateroverlast te voorkomen.

Herhaaldelijk getuigden de plaatselijke politici dat de geloofwaardigheid van de overheid ter zake op het spel staat. Het steeds uitstellen van de uitvoering van de noodzakelijke investeringen wordt niet in dank afgenomen. Tussen studies, planning en uitvoering gaapt een te grote tijds kloof.

Herhaaldelijk werd ook de prangende nood aan een duidelijke strategische keuze voor de Dender op lange termijn en een streefbeeld voor het gehele Denderbekken vermeld.

Vaststellingen anno 2012

Groen karakter en cultuurhistorie van de bovenloop zijn sterke troeven

Bijna de gehele Denderloop, maar zeker het stroomopwaartse gedeelte vanaf Ath en verder door Lessines, Geraardsbergen, Ninove, Roosdaal, Liedekerke, Denderleeuw en Affligem tot Aalst heeft een uitgesproken groen karakter, enkel onderbroken door relatief kleine en geconcentreerde stedelijke kernen. In de stedelijke kernen liggen de belangrijke historische bezienswaardigheden bijna altijd aan of in de directe nabijheid van de rivier. Denk maar aan bv. de Tour Burbant in Ath, het Hôpital Notre Dame à la Rose in Lessines, het Oud-Hospitaal in Aalst, het stadhuis van Dendermonde. Naast deze historische monumenten, zijn de Dendersteden ook rijk aan traditie en folklore, erkend als UNESCO cultureel erfgoed. Reuzenstad Ath heeft haar Ducasse, Geraardsbergen viert tweemaal met Krakelingen en Tonnekensbrand, Aalst feest tijdens carnaval en Dendermonde tijdens de 10-jaarlijkse optocht van het Ros Beiaard. Elk feest, elke stad heeft natuurlijk ook haar streekspecialiteiten die de innerlijke mens bekoren.

Langsheen de Waalse Dender tref je de natuur op z'n mooist in het natuurgebied van de Bas-Prés (Lage Weiden) een drietal kilometer ten noorden van Ath en in het erkend stilte- en Natura 2000-gebied aan de samenvloeiing van de Mark in de Dender in Deux-Acres.

Het glooiend rivierlandschap tussen Geraardsbergen en Ninove wordt algemeen als het mooiste deel van de Dender beschouwd.

Stroomopwaarts Aalst liggen er langsheen de Dender ook belangrijke natte bosgebieden, zoals het Osbroek, de Gerstjens, de Wellemeersen en de Kapellemeersen, afgewisseld met heel waterrijke, open graslanden waar steeds meer watervogels vertoeven.

Het bijna ononderbroken fietspad langsheen de Dender - over de gewestgrens heen! - liet de rivier sinds een aantal jaren uitgroeien tot één van de belangrijkste hoofdassen voor het fietstoerisme in ons land. Zachte recreatie, natuurbeleving en milieuvriendelijk toerisme vormen het economische perspectief voor het natuurrijke, stroomopwaartse deel van de Dender.

Beperkte industriële activiteit vanaf Aalst

In het centrum van Aalst, meer bepaald op de linkeroever tussen de Zeebergbrug en de Sint-Annabrug, heeft de Dender nog het uitzicht van een industriële zone behouden. Het groot industrieel complex van Syral (beter bekend als het vroegere Amylum) verwerkt er landbouwproducten (vooral granen) tot glucose, smaakstoffen, zetmeel, bio-ethanol, e.a. Grondstoffen worden ten dele per schip aangevoerd.

Stroomafwaarts het stadscentrum van Aalst bevinden zich aan beide zijden van de rivier uitgebreide industriezones, die doorlopen in de deelgemeenten Herdersem en Hofstade. Een aantal bedrijven maken gebruik van de Dender voor het vervoer van hun goederen per schip. Het zijn o.m. de bouwstoffenbedrijven Cemaco en De Rijcke en brandstoffenbedrijf Gabriels.

In deze zone is ook het hoofdkwartier en een aantal logistieke units gevestigd van het internationale en gerenommeerde bagger- en bouwbedrijf Jan De Nul, in zijn branche een topspeler op wereldniveau.

Nog verder stroomafwaarts Aalst wordt het landschap in toenemende mate getypeerd door de open laagvlakte van de polders met veeteelt als enige economische benutting. Waterbeheersing is hier van het hoogste belang. Omdat bij grote watervloed het niet mogelijk is op elk ogenblik water af te voeren naar de tijgebonden Schelde, werd in Denderbelle het 'Bellebroek' aangelegd, een groot overstromingsbekken dat Dendermonde behoedt voor zware overstromingen.

Waterbeheersing en strijd tegen overstromingen prioritair!

Algemeen wordt aanvaard dat de rivier meer ruimte moet krijgen om o.m. schade bij overstromingen te beperken. Naast buffering van het overtollige water moet vooral aandacht gaan naar het systematisch ophouden van het water op alle niveaus (beken, stuwen), meer indringing van het water in de bodem, een vertraagde afvoer en het behouden van een voldoende diepe waterkolom. Deze aanpak - de zgn. drietrapsstrategie 'vasthouden - bergen - afvoeren' - schept ook nieuwe kansen voor de natuurontwikkeling.

Voor de aanpak van waterbeheersing dringen zich afspraken over de gewestgrenzen heen op. Als stroomopwaarts het water onvoldoende of teveel vastgehouden worden, zijn problemen stroomafwaarts evident!

De vernieuwing van de oude stuwen van Papignies en Deux-Acren in Wallonië en van deze tussen Geraardsbergen en Aalst in Vlaanderen zijn nodig om bij te groot debiet en bij overstromingsgevaar versnelde waterafvoer mogelijk te maken. Deze renovatieprojecten mogen niet nog ettelijke jaren aanslepen. De laatste overstromingen van november 2010 en januari 2011 tonen dat de problematiek van wateroverlast in het Denderbekken wel erg groot is geworden.

Het sneller én gelijktijdig vernieuwen van de stuwen moet prioritair behandeld worden.

Bevaarbaarheid en scheepvaart

Voor scheepvaart tussen Aalst en Dendermonde zou de maximumcapaciteit voor de schepen in de toekomst waarschijnlijk verhoogd worden van 600 naar 1350 ton. Daartoe zou te Denderbelle een grotere sluis gebouwd worden. De oude, kleine sluis te Aalst (voor schepen tot 300 ton = 'spitsen') die zich nu in het stadscentrum bevindt, is 600 meter verder stroomopwaarts ingepland.

Stroomopwaarts Aalst is het goederenvervoer per schip van en naar Wallonië marginaal geworden. Tussen Aalst en Geraardsbergen kunnen schepen van 300 ton varen, zij het moeizaam omwille van de vele scherpe bochten, de smalle vaarweg, de aanslibbing en de lage bruggen.

In Wallonië werd de Dender midden 2011 volledig gebaggerd tot een (theoretische) diepte van 1,90m. Er wordt momenteel aan gedacht om een deel van de stenen die uit de porfiergroeven in Lessines worden gewonnen, per schip vanuit Lessines stroomopwaarts te vervoeren richting Centrumkanaal.

Door dergelijk nieuw gebruik en door voldoende passagiers- en pleziervaart kan misschien de vicieuze cirkel van verminderde bevaarbaarheid, aanslibbing, te beperkt onderhoud en te weinig scheepvaart worden doorbroken.

Integratie van water en rivier in de stad

Nu de Dender al een 10-tal jaar geen stinkende rivier meer is, beschouwt elk van de Dendersteden de aanwezigheid van water als een grote troef voor verhoogde stedelijke attractiviteit. Op meerdere plaatsen werden door de waterwegbeheerder de waterkanten van de verschillende steden grondig vernieuwd, op andere plaatsen werden nieuwe fiets- en voetgangersbruggen aangelegd. Bv. in Geraardsbergen (vernieuwing van de kaaien), Ninove (brug 't Oeverstekken en omgeving stadspark), Denderleeuw (Schiptrekkersbrug), Aalst (project Stationsomgeving Aalst) en Dendermonde (project 'De Dender loopt'). Deze projecten tonen reeds mooie resultaten of staan nog in de steigers, met als doel de Dender beter te integreren in het stadsweefsel. Wonen aan het water is erg aantrekkelijk geworden en projectontwikkelaars spelen daar dan ook gretig op in.

In Aalst zijn de werken momenteel in volle uitvoering. Stroomafwaarts het bedrijf Syral is er een vrij abrupte overgang naar een aantrekkelijke stedelijke ruimte: langs de rechteroever werd de oude Mouterij van 'De Wolf-Cosyns' prachtig verbouwd tot lofts en werd de omgeving tussen spoorweg en Dender gerenoveerd. Op linkeroever creëert het vernieuwde Werfplein veel open ruimte. Samen met de vernieuwde Sint-Annabrug, de nieuwe kantoorgebouwen op de grondvesten van de oude textiel fabriek ('Filatures du canal'), zorgt de uitvoering van het Masterplan voor de stationsomgeving Aalst voor een ware metamorfose langs de Dender stroomopwaarts de Zwarte Hoekbrug.

Op woensdag **26 september 2012** organiseren Grenzeloze Schelde en De Waterkant een volgende Denderactiviteit: **Water in de Stad - Dender: Aalst en Dendermonde**. Tijdens terreinbezoeken en infosessies verneemt u meer over de evolutie van projecten en plannen rond 'water in de Dendersteden' Aalst en Dendermonde.

Wie meer wil weten, kan best een kijkje nemen www.grenzelozeschelde.be of www.dewaterkant.org, waar ook info te vinden is over de activiteiten die Grenzeloze Schelde de laatste jaren voerde i.s.m. De Milieuboot, De Waterkant, het Vlaamse Bekkenssecretariaat Denderbekken en het Waalse Contrat de Rivière Dendre en m.m.v. verschillende Dendergemeenten.